

คู่มือองค์ความรู้หรือเทคโนโลยีเพื่อการใช้ประโยชน์จริง

การจัดการความรู้การทำฟาร์มกวางตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
สำหรับฟาร์มกวาง (GAP)

The Knowledge Management of Deer Farming According to Good Agricultural
Practices for Deer Farm (GAP)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรชัย วงศ์วาสนา (สถาบันวิจัยสัตว์ในภูมิภาคเขตร้อน)

ได้รับทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย
โครงการจัดการความรู้เพื่อการใช้ประโยชน์เชิงชุมชน สังคม

ภายใต้โครงการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้การวิจัยเพื่อการใช้ประโยชน์
ประจำปี 2563 จาก สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

คำนำ

สิ่งสำคัญที่สุดที่ควรคำนึงถึงในการเริ่มต้นทำฟาร์มปศุสัตว์ที่ดี โดยเฉพาะสัตว์เศรษฐกิจใหม่ที่มีมูลค่าสูงดังเช่นกวางนั้น คือมาตรฐานของการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งหมายถึงมาตรฐานการทำฟาร์มที่ถูกต้องตามข้อกำหนดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในที่นี่คือกรมปศุสัตว์ ทำให้การเริ่มต้นอาชีพการเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยถูกยกระดับเข้าสู่มาตรฐานสากลตั้งแต่เริ่มสร้างฟาร์ม จะมีผลดีในอนาคตต่อการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และสินค้าเกษตรที่ได้จากฟาร์ม เป็นการเพิ่มจุดขายให้กับฟาร์มกวางที่อาจพัฒนาไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ในอนาคต ฟาร์มกวางมหาวิทยาลัยรามคำแหงเล็งเห็นถึงคุณประโยชน์ต่าง ๆ เหล่านี้ จึงได้ริเริ่มดำเนินการเผยแพร่องค์ความรู้ เพิ่มทักษะและแนวคิดในเชิงปฏิบัติให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงกวางที่มีประสบการณ์อยู่แล้ว รวมถึงเกษตรกรที่จะเริ่มต้น ให้มีแนวทางการดำเนินการที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ เพื่อเข้าสู่มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง Good Agricultural Practices for Deer Farm (GAP) อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และมีคุณภาพ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	1
สารบัญ	2
ส่วนที่ 1 ประโยชน์ที่ได้จากการทำฟาร์มกวาง	3
ส่วนที่ 2 การเตรียมฟาร์มกวางเพื่อเข้าสู่มาตรฐานการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง (GAP)	9
สรุปประเด็นสำคัญของข้อกำหนดในมาตรฐาน สินค้าเกษตร เรื่องการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สำหรับฟาร์มกวาง (มกษ. 6409) ที่เกษตรกรควร นำไปพิจารณาในการปรับปรุงฟาร์มกวางของตนเอง	12
การสร้างคอกกวางและการจัดการเพื่อเข้าสู่ มาตรฐาน GAP ฟาร์มกวางมาตรฐาน	19
บทสรุป	31
เอกสารอ้างอิง	32
ภาคผนวก	33

ส่วนที่ 1 ประโยชน์ที่ได้จากการทำฟาร์มกวาง

การเลี้ยงกวางเพื่อเป็นทางเลือกสำหรับการบริโภคเนื้อสัตว์มีการพัฒนาเป็นลำดับ มีการทำในรูปแบบของฟาร์มปศุสัตว์มาช้านาน ทั้งรูปแบบของการเลี้ยงแบบปล่อยทุ่งหญ้าขนาดใหญ่ในประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ หรือรูปแบบของการเลี้ยงเป็นฟาร์มที่มีการจัดการที่ดีเยี่ยมอย่างประเทศในยุโรปซึ่งสายพันธุ์กวางที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นกวางที่มีถิ่นกำเนิดในเขตอบอุ่น หรือเขตกึ่งหนาว ลำตัวมีขนาดใหญ่ผลผลิตเขากวางที่ได้มีขนาดใหญ่ การพัฒนาการเลี้ยงแบบ intensive ในประเทศเขตร้อนโดยเกษตรกรที่มีพื้นที่จำกัดเช่นในประเทศไทย มีสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้น มีความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องของพืชอาหารสัตว์ที่หลากหลายและปริมาณมาก มีวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมากพอที่จะเป็นแหล่งอาหารของการทำปศุสัตว์ได้เป็นอย่างดี ลักษณะเด่นตรงนี้เป็นข้อได้เปรียบของประเทศไทยต่อสังคมการทำการเกษตรกรรมของโลก ต้นทุนในเรื่องของอาหารสัตว์ต่ำกว่า ต้นทุนในเรื่องของแรงงานต่ำกว่า ทำให้ลดต้นทุนการผลิตทางปศุสัตว์ลงมาก เพราะฉะนั้นการเลี้ยงกวางในประเทศไทยจึงมีข้อได้เปรียบในหลาย ๆ ด้าน ขณะเดียวกันก็มีข้อจำกัดและปัญหาหลายประการในการผลิตกวางและการผลักดันให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจใหม่หลายด้านเช่นกันกวางเป็นสัตว์เศรษฐกิจใหม่ มีลักษณะเป็นปศุสัตว์ทางเลือก เป็นสินค้าเกษตรในระดับพรีเมียมซึ่งมีราคาค่อนข้างสูงกว่าสินค้าเกษตรโดยทั่วไป มีความต้องการของตลาดสูง ในขณะที่การผลิตยังมีไม่เพียงพอ จึงเป็นโอกาสของเกษตรกรและผู้สนใจที่จะทำเป็นธุรกิจที่มีตลาดโดยไม่ต้องแข่งขันมากนัก

สายพันธุ์กวางที่เลี้ยงเชิงเศรษฐกิจในประเทศไทย
กวางรูซ่า (*Rusa deer*, *Cervus timorensis*)

มีถิ่นกำเนิดในเอเชีย ประเทศอินโดนีเซีย รูปร่างขนาดกลาง ความสูงประมาณ 60 เซนติเมตร ความยาวลำตัว 170 – 190 เซนติเมตร น้ำหนักเฉลี่ยโตเต็มที่ เพศผู้ 120 กิโลกรัม เพศเมีย 100 กิโลกรัม ขนสีน้ำตาลเหลือง น้ำตาลเทา น้ำหนักเขากวางอ่อนสด 1 คู่ ประมาณ 1.5 – 2.0 กิโลกรัม เมื่ออากาศร้อนมักจะนอนคลุกตามปลักน้ำโคลน ปรับตัวเพื่อการหากินได้ดี เข้ากับเข้ากับสภาพอากาศร้อนชื้นของประเทศไทยได้ดีมาก ความสมบูรณ์พันธุ์สูง

กวางซีก้า (Sika deer, *Cervus Nippon*)

มีถิ่นกำเนิดในเอเชีย ประเทศญี่ปุ่น เวียดนาม จีนตอนใต้ รูปร่างขนาดกลาง น้ำหนักตัวเฉลี่ยโตเต็มที่ เพศผู้ 90 กิโลกรัม เพศเมีย น้ำหนัก 55 กิโลกรัม ลำตัวสีน้ำตาลอมเหลือง มีจุดสีขาวทั่วลำตัวคล้ายกวางดาว ความสูง 100 เซนติเมตร ความยาวลำตัว 150 - 170 เซนติเมตร น้ำหนักเขากวางอ่อนสดหนึ่งคู่ ประมาณ 1 - 2 กิโลกรัม เป็นที่ต้องการของตลาดยาจีนโบราณเป็นอย่างมาก ปรับตัวเข้ากับสภาพอากาศได้ดีพอสมควร กินอาหารได้หลากหลายความสมบูรณ์พันธุ์พอสมควรเมื่อเลี้ยงในประเทศไทย

ฟาร์มกวางมหาวิทยาลัยรามคำแหง ตั้งอยู่ที่สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสุโขทัย บนพื้นที่ประมาณ 200 ไร่ เริ่มต้นจากงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 บริหารและดูแลโดยสถาบันวิจัยสัตว์ใน

ภูมิภาคเขตร้อน มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลิตงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำฟาร์มกวาง สามารถพัฒนาองค์ความรู้ที่ได้อย่างมากมาย ต่อยอดในเชิงพาณิชย์ และเผยแพร่สู่การใช้ประโยชน์ต่อชุมชนและเครือข่ายผู้เลี้ยงกวางทั่วประเทศ

ช่วงเวลาที่ผ่านมามีฟาร์มกวางมหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ผลิตงานวิจัยที่ส่งเสริมศักยภาพของการทำฟาร์มกวางในประเทศไทยมาโดยตลอด เช่น สามารถกำหนดมาตรฐานเกรดเขากวางอ่อนโดยใช้ระดับฮอร์โมน IGF-1 และ Testosterone (รังสรรค์และคณะ , 2555) มีงานวิจัยเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากฟาร์มกวางของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อสร้างองค์ความรู้ต่อยอดในภาคการเกษตร ภาคการผลิตและภาคอุตสาหกรรม โดยทำการวิจัยเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของฟาร์มกวางมหาวิทยาลัยรามคำแหง (มณีและคณะ 2557) รวมถึงการนำกวางแดงซึ่งเป็นกวางเศรษฐกิจที่ให้ปริมาณผลผลิตเขากวางอ่อนสูง มาพัฒนาปรับปรุงสายพันธุ์กวางที่เลี้ยงในประเทศไทยให้ได้สายพันธุ์ใหม่ที่มีขนาดเขาใหญ่และยาวมากขึ้น ซึ่งเป็นการเพิ่มผลผลิตของเขากวางอ่อน และทำการวิจัยเรื่องการขยายพันธุ์กวางให้เพิ่มมากขึ้นอย่างมีคุณภาพ จนสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงในระดับพรีเมียมที่ผ่านการทดสอบแล้ว ผลิตภัณฑ์หลักของฟาร์มกวาง (มณีและคณะ 2557) คือ เขากวางอ่อนอบแห้งบรรจุแคปซูล เนื้อกวางคุณภาพระดับพรีเมียมที่ผ่านกระบวนการวิจัยของฟาร์มกวาง รวมถึงผลผลิตที่ได้จากส่วนต่าง ๆ ของกวางเช่น เครื่องประดับจากเขากวางแข็ง หนังกวาง ปุ๋ยมูลไส้เดือนจากมูลกวาง ฯลฯ ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากทุกส่วนของกวางให้เกิดมูลค่าเพิ่ม อีกทั้งฟาร์มกวางมหาวิทยาลัยรามคำแหงยังมีส่วนในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเกษตรกรรอบ ๆ ฟาร์มกวางด้วยการสนับสนุนให้เกษตรกรบริเวณใกล้เคียงปลูกหญ้าเนเปียร์

ซึ่งเป็นพืชอาหารสัตว์ ส่งเข้ามาขายให้กับฟาร์มกวางมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในราคาที่เป็นธรรม

จากคุณค่าทางโภชนาการที่มีการตรวจพบในเขากวางอ่อนเช่น IGF-1 ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของร่างกายของคนและสัตว์ กลายเป็นยาอายุวัฒนะที่สำคัญเพราะมีผลให้ร่างกายซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ เพิ่มพูนความแข็งแรงของกระดูกและกล้ามเนื้อ ซึ่งปกติในร่างกายของมนุษย์จะผลิตเมื่ออยู่ในวัยเด็ก เมื่อมีการบริโภคเข้าไปอีกครั้งในผู้สูงอายุ จะทำให้รู้สึกกระชุ่มกระชวยเสมือนกับไปสู่วัยหนุ่มสาวอีกครั้ง อีกทั้งยังมีการตรวจพบคอลลาเจนและแคลเซียมในปริมาณมาก สามารถช่วยให้กล้ามเนื้อกลับมาแข็งแรงเต่งตึง และช่วยเสริมแร่ธาตุให้กับกระดูก จึงมีประโยชน์มากสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการบำรุงร่างกาย

เนื้อกวาง (Venison) เป็นเนื้อที่มีโปรตีนสูงและไขมันต่ำ (Lean meat) จึงทำให้มีโคเลสเตอรอลต่ำ เหมาะสำหรับผู้บริโภคที่คำนึงถึงสุขภาพ สามารถนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์อาหารได้หลากหลายชนิด และมีราคาสูง เพราะยังไม่ถูกกลไกของตลาดมากำหนดราคา ทำให้เป็นโอกาสของผู้ทำธุรกิจฟาร์มกวางสามารถมีช่องทางการตลาดที่ไม่ต้องแข่งขันมากนัก

หนังกวาง มีคุณสมบัติหลังการลอกแล้วที่ตีมาก ปัจจุบันสมาชิกในเครือข่ายฟาร์มกวางมหาวิทยาลัยรามคำแหง สามารถนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องหนังที่มีราคาสูง เป็นที่ต้องการของตลาด แต่ยังสามารถได้ปริมาณน้อย ในส่วนของเครื่องในกวางหลังการแปรรูป สามารถนำไปแปรรูปต่อเป็นสินค้าส่งออกในลักษณะวัตถุดิบที่นำไปประกอบเครื่องยาจีนโบราณได้ เพราะฉะนั้น หากเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ สามารถพัฒนาการทำปศุสัตว์ของตนเอง และนำกวางไปเลี้ยงเป็นสัตว์เศรษฐกิจ โดยมีมาตรฐาน GAP เป็นพื้นฐานเบื้องต้น ก็จะสามารถต่อยอดทำรายได้ให้กับตนเองและชุมชนได้ เช่น

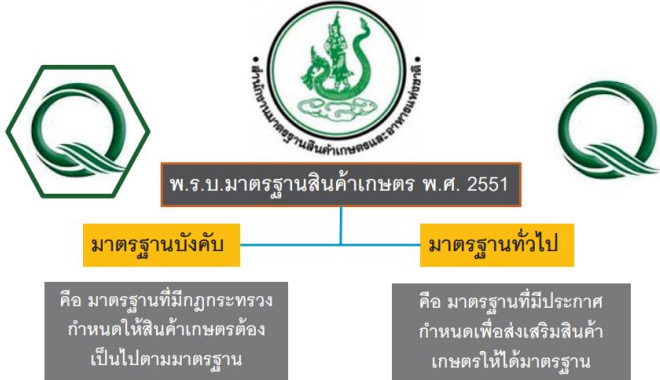
ในหลาย ๆ ฟาร์มของสมาชิกเครือข่ายฟาร์มกว้างๆ สามารถทำฟาร์มเลี้ยง
กว้างและเปิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีกิจกรรมส่งเสริมการขายต่าง ๆ ที่ช่วย
ทำให้ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้จากฟาร์มกว้างมาตรฐาน GAP มีมูลค่าสูงขึ้น

ส่วนที่ 2 การเตรียมฟาร์มกวางเพื่อเข้าสู่มาตรฐาน การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ ฟาร์มกวาง (GAP)

จากการที่ฟาร์มกวางมหาวิทยาลัยรามคำแหง จ.สุโขทัย ได้ดำเนินการวิจัยเพื่อแสวงหาคำแนะนำ ประยุกต์ใช้และถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับเกษตรกรและผู้สนใจในการเลี้ยงกวางมาตลอดระยะเวลากว่า 16 ปี จึงได้รับเชิญให้เข้าร่วมเป็นกรรมการวิชาการพิจารณามาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง โดยร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องหลากหลายหน่วยงาน จนกระทั่งสำเร็จออกมาเป็นแนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 6409 (G) - 2560 GUIDANCE ON THE APPLICATION OF THAI AGRICULTURAL STANDARD TAS 6409(G)-2017 การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ ฟาร์มกวาง GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR DEER FARM สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม 134 ตอนพิเศษ 221 ง วันที่ 8 กันยายน พุทธศักราช 2560 (ภาคผนวก)

มาตรฐาน (Standards) ข้อตกลงที่จัดทำขึ้นเป็นเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลรายละเอียดหรือข้อกำหนด ทางเทคนิคหรือวิธีการทำงาน ที่ถูกต้อง เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปแล้วร่วมกำหนดเป็นเกณฑ์ข้อบังคับขึ้นมาหรือนิยามคำจำกัดความคุณลักษณะเฉพาะ ของสิ่งนั้น ๆ ที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่า วัสดุ ผลิตภัณฑ์ กระบวนการหรือการบริการนั้น ๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

การออกมาตรฐานทางการเกษตรในไทย

การให้การรับรอง GAP ฟาร์มกวาง

ให้บริการรับรอง GAP แก่ประชาชนโดยไม่มีค่าใช้จ่าย
ติดต่อยื่นขอรับรองได้ที่
สนง.ปศอ. หรือ สนง.ปศจ. ที่ฟาร์มตั้งอยู่

ตัวอย่างใบรับรองมาตรฐานฟาร์ม (อายุการรับรอง 3 ปี)		
กรมปศุสัตว์		
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์		
ให้ใบรับรองฉบับนี้เพื่อแสดงว่า		
ฟาร์มควาย A		
เลขที่ 1 น. 1 ก. อ. จ. สุโขทัย		
ได้รับการรับรองการปฏิบัติตามมาตรฐานที่ดีสำหรับฟาร์มควาย		
ตามมาตรฐาน มกษ.6409-2560		
หมายเลขรับรอง กษ 02 22 06409 000 00000001 GAP		
ออกให้ ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2563		
ถึง วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566		
()		
ปศุสัตว์จังหวัดสุโขทัย		
		

คุณสมบัติของผู้ประกอบการ

1. ผ่านการอบรมมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์สำหรับผู้ประกอบการ
2. เป็นเจ้าของหรือผู้จัดการฟาร์ม
3. ไม่เป็นผู้ถูกเพิกถอนไปรับรอง/เคยถูกเพิกถอนแล้วยังไม่เกิน 3 ปี
4. มีการปรับปรุงฟาร์มตามข้อกำหนด

สรุปประเด็นสำคัญ ของข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง (มกษ. 6409) ที่เกษตรกรควรนำไปพิจารณาในการปรับปรุงฟาร์มกวางของตนเอง

ขอบข่ายของข้อกำหนด

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ กำหนดเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวางที่มี การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์เชิงพาณิชย์ ซึ่งประกอบด้วย ข้อกำหนดตั้งแต่องค์ประกอบฟาร์ม อาหาร น้ำ การจัดการฟาร์ม สุขภาพสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ การจัดการเขากวางอ่อน การจัดการ ด้านสิ่งแวดล้อม และการบันทึกข้อมูล เพื่อให้ได้กวางที่มีสุขภาพดี ได้ผลิตผลที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค

นิยามของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตร

กวาง (Deer) หมายถึง สัตว์ในวงศ์ Cervidae

ฟาร์มกวาง (Deer farm) หมายถึง สถานที่ประกอบการที่เลี้ยงกวาง ซึ่งครอบคลุมพื้นที่เลี้ยง สถานที่เก็บและเตรียมอาหาร โรงจัดการกวางและอุปกรณ์ที่เหมาะสม บริเวณท่าลายซาก และจุดรวบรวมของเสีย

คอก (Pen) หมายถึง สิ่งปลูกสร้างที่มีหลังคาหรือไม่มีหลังคา มีโครงสร้างแข็งแรง มีที่ให้น้ำ และให้อาหาร

โรงจัดการกวาง (Deer yard) หมายถึง สถานที่ที่ใช้ในการจัดการกวาง เช่น ทำเครื่องหมาย ตัวสัตว์ฉีดวัคซีน รักษาสัตว์ และตัดเขากวางอ่อน และมีเครื่องมือดำเนินงาน เช่น ขอบบังคับกวาง (Deer crush)

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

สถานที่ตั้ง

- ต้องได้รับการยินยอมจากราชการส่วนท้องถิ่น ควรตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารสิทธิเกี่ยวกับที่ดินว่าถูกต้องตามกฎหมายหรือมีหลักฐานใดๆ ที่แสดงว่าได้รับอนุญาตหรือยินยอมจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องให้ใช้ประโยชน์ ในที่ดินนั้น
- ต้องห่างจากแหล่งชุมชน สถานที่กำจัดขยะและของเสียอันตราย อุตสาหกรรมที่มี การใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตหรือการล้าง ทำความสะอาดเครื่องจักร ในระยะที่จะไม่ได้รับอันตราย ทางกายภาพและเคมีจากแหล่งดังกล่าว
- อยู่ห่างจากโรงฆ่าสัตว์หรือตลาดค้าสัตว์ไม่น้อยกว่า 5 กิโลเมตร เว้นแต่มีมาตรการในการป้องกันโรคที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ผังและลักษณะฟาร์ม

- ต้องมีการจัดวางผัง แบ่งพื้นที่ภายในฟาร์มออกเป็นสัดส่วน โดยในแผนผัง ควรแสดงตำแหน่งของสถานที่ภายในฟาร์ม เช่น ตำแหน่งที่ตั้งของคอก พื้นที่เลี้ยงปล่อยแปลง แปลงหญ้า โรงจัดการกวาง โรงเก็บอุปกรณ์เวชภัณฑ์และสารเคมี พื้นที่ทำลายซากสัตว์ พื้นที่รวบรวมขยะและสิ่งปฏิกูล บ้านพักอาศัย แหล่งน้ำใช้หรือสถานที่กักเก็บน้ำ
- พื้นที่และขนาดของฟาร์ม รวมถึงคอกเลี้ยงกวาง ควรมีความเหมาะสมในการเลี้ยงกวางตาม สายพันธุ์ จำนวนและ รูปแบบการเลี้ยง เพื่อให้กวางเจริญเติบโตได้ดีไม่เครียด สามารถป้องกันและควบคุมโรคได้

- มีรั้วที่แข็งแรงรอบพื้นที่การเลี้ยงตามลักษณะการเลี้ยงที่เหมาะสมกับสายพันธุ์ สามารถป้องกันการเล็ดลอดเข้ามาของสัตว์ที่จะทำร้ายกวาง และมีความสูงเพียงพอที่จะป้องกันกวางกระโดดออกไปภายนอก ควรมีความยืดหยุ่นสูง (High tensile) เพื่อช่วยลดการบาดเจ็บจากการวิ่งชนของกวาง
- มีโรงจัดการกวาง (Deer yard) ที่มีช่องบังคับกวาง (Deer crush) เพื่อการจัดการกวางอย่างเป็นระบบ เช่น คัดกวางสำหรับแบ่งฝูง ชั่งน้ำหนัก ทำเครื่องหมายประจำตัว ตัดเขา ให้ยา ฉีดวัคซีน มีทางเชื่อมติดต่อกับคอกกวาง และทางลาดเพื่อขนถ่าย (Loading ramps) โดยมีคอกคัดและคอกพักเพื่อคัดแยกกวาง รวมถึงมีที่เก็บอุปกรณ์สำหรับจัดการกวาง ที่สามารถจัดการกวางอย่างเป็นระบบและมีความปลอดภัยต่อกวาง
- คอกต้องมีโครงสร้างที่แข็งแรง มีพื้นที่เพียงพอต่อการเลี้ยงกวาง และมีการแบ่งพื้นที่ เพื่อสะดวกในการจัดการกวางแต่ละช่วงอายุ หรือ ขนาด หรือ วัตถุประสงค์ของการเลี้ยง และสามารถ จัดการ การเลี้ยงได้อย่างถูกสุขลักษณะ โดยทั่วไปควรมีคอกสำหรับพ่อพันธุ์กวาง คอกสำหรับแม่พันธุ์กวาง คอกสำหรับกวางอุ้มท้อง คอกอนุบาลลูกกวาง คอกพักกวางสำหรับแยกรักษา กวางที่บาดเจ็บซึ่งควรอยู่ห่างจากคอกอื่นๆ เพื่อป้องกันการแพร่ของโรค

รายการที่ 2 อาหารสำหรับกวาง

มีพืชอาหารสัตว์เพียงพอกับจำนวนกวางที่เลี้ยง

- อาหารหยاب พืชอาหารของกวางเป็นได้ทั้งหญ้า ใบไม้ โดยทั่วไปกวางกินอาหารประมาณ 2.5-3.5% ของน้ำหนักตัว เมื่อ

คำนวณเป็น วัตต์ต่อหัวต่อวัน หรือพีซีอาหารสดประมาณ 10% ของน้ำหนักตัว ควรจัดการให้กวางได้รับอาหาร แต่ละวันอย่างเพียงพอ

- **อาหารชั้น (Concentrate feed)** มีคุณภาพ มีความปลอดภัย เหมาะสมสำหรับ การเลี้ยงกวาง
- ควรมีการตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์ ทางกายภาพเบื้องต้น อย่างสม่ำเสมอ
- งดให้ผสมอาหารสำหรับกวาง วัตถุดิบที่ใช้หรือสิ่งที่เติมในอาหาร สัตว์ต้องมีคุณภาพ ไม่ใช่สารต้องห้าม ตามกฎหมายว่าด้วยการ ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์

รายการที่ 3 น้ำสำหรับกวาง

- แหล่งน้ำที่ใช้ในฟาร์มต้องอยู่ในบริเวณที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน จากสิ่งที่เป็นอันตราย ควรเป็นน้ำสะอาด และมีปริมาณเพียงพอ
- ควรมีผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ กรณีที่เป็นน้ำบาดาล

รายการที่ 4 การจัดการฟาร์ม

- มีคู่มือฟาร์มที่แสดงให้เห็นรายละเอียดการจัดการจัดการฟาร์มตาม มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สำหรับฟาร์มกวาง
- มีจำนวนบุคลากรเพียงพอกับจำนวนกวางที่เลี้ยง
- บุคลากรที่เลี้ยงกวางต้องมีความรู้ความชำนาญเป็นอย่างดีได้รับการ พัฒนาและฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง ต้องมีสุขภาพส่วน บุคคลที่ดี และต้องได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี

- มีสัตวแพทย์ให้คำปรึกษาแนะนำ ด้านสุขภาพสัตว์ สุขภาพบาล ฟาร์ม และการใช้ยา ภายในฟาร์ม
- มีการทำความสะอาดและบำรุงรักษา ความสะอาดคอกกวาง และ ฆ่าเชื้ออุปกรณ์ อย่างถูกสุขลักษณะ ไม่ให้เกิด การสะสมของเชื้อ โรค และสัตว์พาหะนำเชื้อ

รายการที่ 5 สุขภาพสัตว์

การป้องกันและควบคุมโรค

- อยู่ภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย จัดให้มีการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ โรคระบาดที่สำคัญและโรคอุบัติใหม่ การใช้ยาภายในฟาร์ม รวมทั้งความปลอดภัยของกวาง และ ผลผลิต ที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค
- พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อยานพาหนะที่ผ่านเข้าฟาร์ม บริเวณหน้าประตู ทางเข้าฟาร์ม มีอุปกรณ์ฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ สามารถพ่นเป็น ละอองให้ครอบคลุมทั่วยานพาหนะด้วยนี้ ยาฆ่าเชื้อที่มีความ เข้มข้นเหมาะสม หรือมี บ่อน้ำ ยาฆ่าเชื้อ ทำจากวัสดุที่แข็งแรง บ่อมีความกว้าง ยาว ลึก และลาดชัน เพียงพอสำหรับยานพาหนะ ทุกชนิดแล่นผ่านได้
- มีการฆ่าเชื้อรองเท้าหรือเปลี่ยนรองเท้าสำหรับใช้เฉพาะในฟาร์ม เพื่อลดความเสี่ยงของการนำเชื้อโรค ที่ติดมากับรองเท้าของบุคคล เข้าฟาร์ม
- มีวิธีการทำลายซากกวางที่ตายด้วยโรค โดยให้อยู่ในดุลพินิจของ สัตวแพทย์ เพื่อลดโอกาส การแพร่กระจายของโรค

รายการที่ 6 สวัสดิภาพสัตว์

- ดูแลกวางให้มีความเป็นอยู่ที่สบาย หากกวางป่วย บาดเจ็บ หรือพิการ ต้องได้รับการปฏิบัติ ที่เหมาะสม เพื่อมิให้เกิดความทุกข์ทรมาน

รายการที่ 7 การจัดการเขากวางอ่อน

- การตัดเขากวางอ่อนควรมีความพร้อมด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจับ และบังคับตัวกวาง ใช้เวลานให้น้อยที่สุดในการต้อน จับ และตัดเขากวางอ่อน โดยไม่ทำให้กวางได้รับการบาดเจ็บและตื่นตกใจ ห้ามให้ยาซึมหรือยาสลบแก่กวาง
- การเก็บรักษา เขากวางอ่อนโดยการแช่เย็น หรือแช่แข็ง หรืออบแห้ง เพื่อป้องกันการเน่าเสียจากจุลินทรีย์และเป็น การรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์

รายการที่ 8 สิ่งแวดล้อม

- กรณีปล่อยน้ำเสียออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ให้บำบัดน้ำเสียจากฟาร์มตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

รายการที่ 9 การบันทึกข้อมูล

- ฟาร์มกวางต้องมี การบันทึกข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานในการทำงาน แต่ละขั้นตอน ว่าถูกต้องตามวิธีปฏิบัติที่กำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นข้อมูลเพื่อวิเคราะห์หา

สาเหตุที่มาของปัญหา หรือข้อผิดพลาด ในกระบวนการผลิตได้
โดยเก็บบันทึกข้อมูลเพื่อการตรวจสอบไว้อย่างน้อย 3 ปี

การสร้างคอกกวาง

และการจัดการเพื่อเข้าสู่มาตรฐาน GAP

ฟาร์มกวางมาตรฐาน

จุดเริ่มต้นมาจากสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (BEDO) ร่วมกับสหกรณ์กวาง กรมปศุสัตว์ กรมอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืช มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสถาบันวิจัยสัตว์ในภูมิภาคเขตร้อน มหาวิทยาลัยรามคำแหง ร่วมประชุมหารือเพื่อสร้างมาตรฐานฟาร์มกวาง อันจะเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ เพื่อการจัดการฟาร์มที่ได้มาตรฐานและถูกสุขลักษณะ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้จากการทำฟาร์มกวาง ในขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการจัดทำ (ร่าง) การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง ของ (มกอช.) โดยคณะกรรมการวิชาการมาตรฐานสินค้าเกษตรได้มีข้อสรุปรูปแบบของฟาร์มกวางไว้ 3 แบบ ดังนี้

การเลี้ยงแบบขังคอก (Intensive farming)

1. ใช้รั้วตาข่ายถัก (Deer fence) หรือรั้วผสมผสานอื่น ๆ ที่เหมาะสมกันรอบพื้นที่คอกเลี้ยง เพื่อเลี้ยงกวางในอัตรา 4 – 5 ตารางเมตรต่อกวาง 1 ตัว ใช้พื้นที่น้อยและเลี้ยงกวางได้ในจำนวนจำกัด
2. มีหลังคากันแดด กันฝน และมีประตูสำหรับต้อนกวางเข้าสู่ทางวิ่ง (Race way) ที่นำเข้าสู่โรงจัดการกวาง
3. มีภาชนะให้น้ำและอาหารที่สะอาดอย่างเพียงพอ
4. มีโรงจัดการกวาง (Deer yard) ของบังคับกวาง (Deer crush) ทางลาดเพื่อการขนถ่าย (Loading ramps) ที่เหมาะสมกับจำนวนกวางที่เลี้ยง

การเลี้ยงแบบปล่อยแปลง (Semi intensive farming)

1. ใช้รั้วตาข่ายถัก (Deer fence) หรือรั้วผสมผสานอื่น ๆ ที่เหมาะสมกัน รอบพื้นที่ปล่อยแปลง เพื่อเลี้ยงกวางในอัตราที่มากกว่า 4 – 5 ตารางเมตรต่อกวาง 1 ตัว ใช้พื้นที่กว้างและสามารถเลี้ยงกวางได้มากกว่าการเลี้ยงแบบขังคอก อาจมีการหมุนเวียนแปลงปล่อยเลี้ยงกวางที่มีพืชอาหารสัตว์ที่ขึ้นตามธรรมชาติหรือที่ปลูกในแปลง เพื่อปล่อยให้กวางแทะเล็ม
2. ภายในแปลงปล่อยมีต้นไม้ใหญ่ และมีหลังคากันแดด กันฝน และมีประตูสำหรับต้อนกวางเข้าสู่ทางวิ่ง (Race way) ที่นำเข้าสู่โรงจัดการกวาง
3. มีภาชนะให้น้ำและอาหารที่สะอาดอย่างเพียงพอ
4. มีโรงจัดการกวาง (Deer yard) ของบังคับกวาง (Deer crush) ทางลาดเพื่อการขนถ่าย (Loading ramps) ที่เหมาะสมกับจำนวนกวางที่เลี้ยง

การเลี้ยงแบบปล่อยทุ่งหญ้า (Extensive farming)

1. ใช้รั้วตาข่ายถัก (Deer fence) หรือรั้วผสมผสานอื่น ๆ ที่เหมาะสมกัน รอบพื้นที่ทุ่งหญ้า ใช้พื้นที่กว้างและสามารถเลี้ยงกวางได้ในอัตราที่มากกว่าการเลี้ยงแบบปล่อยแปลง อาจมีการหมุนเวียนแปลงปล่อยขนาดใหญ่ เลี้ยงกวางที่มีพืชอาหารสัตว์ที่ขึ้นตามธรรมชาติหรือที่ปลูกในทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ เพื่อปล่อยให้กวางแทะเล็มโดยอิสระ
2. ภายในทุ่งหญ้ามมีต้นไม้ใหญ่ มีหรืออาจไม่มี หลังคากันแดด กันฝน และมีประตูสำหรับต้อนกวางเข้าสู่ทางวิ่ง (Race way) ที่นำเข้าสู่โรงจัดการกวาง
3. มีภาชนะให้น้ำหรือแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และภาชนะใส่อาหารที่สะอาดอย่างเพียงพอ

4. มีโรงจัดการกวาง (Deer yard) ของบังคับกวาง (Deer crush) ทางลาดเพื่อการขนถ่าย (Loading ramps) ที่เหมาะสมกับจำนวนกวางที่เลี้ยง

ฟาร์มกวางที่เตรียมเข้าสู่มาตรฐาน GAP

การสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยมาเป็นเทคนิคในการสร้าง ฟาร์มกวางมหาวิทยาลัยรามคำแหง

จากการทำวิจัยต่อเนื่องเกี่ยวกับการเลี้ยงกวาง ครอบคลุมทุก ประเด็นเกี่ยวเนื่อง ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจฟาร์มกวาง พื้นฐานเบื้องต้นต้องเริ่มจาก การมีคอกกวางที่ได้มาตรฐาน ถูกสุขลักษณะ และนำไปสู่มาตรฐาน GAP เพื่อยกระดับสินค้าเกษตรที่ได้จากฟาร์มกวาง

เนื่องจากกวางเป็นสัตว์ที่มีสัญชาตญาณในการระวังภัยสูง ถึงแม้จะ ถูกนำมาเลี้ยงในเชิงธุรกิจมาระยะเวลาหนึ่ง แต่ก็ยังไม่เชื่อฟังพอในการขัง ให้อยู่ในคอกแคบ ๆ ในคอกกวางควรมีพื้นที่ให้กวางได้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้อย่างอิสระพอสมควร และมีส่วนที่เป็นร่มเงา เพราะจะเป็นที่หลบภัย กิน อาหาร พักนอน ให้กับกวาง สร้างความคุ้นเคยและสร้าง Territory ของฝูง กวาง เพื่อลดการตีกันแล้ว ลักษณะของหลังคาร่มเงา อาจใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น หญ้าแฝก หรือหญ้าคา ซึ่งมีข้อดีในเรื่องลดอุณหภูมิความร้อนในช่วงกลางวัน ได้ดี ราคาไม่แพง แต่ไม่คงทนถาวร ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนหลังคา บ่อย ๆ ส่วนการใช้หลังคาที่เป็นวัสดุถาวร เช่น กระเบื้อง สังกะสี เมทัลชีท นั้น มีความคงทน ราคาสูงกว่าวัสดุธรรมชาติ ในช่วงกลางวันโดยเฉพาะในฤดู ร้อน อุณหภูมิใต้หลังคาสูงกว่าการใช้วัสดุธรรมชาติ แต่มีความคงทนมากกว่า ไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนบ่อยครั้ง

หลังคาร่มเงาในคอกกว้างทั้งวัสดุธรรมชาติและวัสดุถาวร

ภายใต้หลังคาร่มเงา มีการจัดเตรียมตะแกรงใส่หญ้า และภาชนะที่สะอาดใส่อาหารผสม หรือการอาหารสำเร็จรูป ที่จัดวางโดยมีระยะห่างที่พอเหมาะ

มีภาชนะที่สะอาดใส่อาหาร และน้ำสะอาดให้เพียงพอ

รั้วคอกกวาง ควรจะเป็นรั้วตาข่ายที่มีความยืดหยุ่นสูง (High Tensile) เนื่องจากกวางเป็นสัตว์ที่มีความระวังภัยสูง อาจเกิดการวิ่งชนรั้วคอกกวาง ตาข่ายชนิดนี้จะดูดซับแรงกระแทกได้ดีทำให้ลดการบาดเจ็บของกวางได้ เสาของคอกกวางควรเป็นท่อเหล็กทนสนิม ขนาด 2 นิ้ว ขึ้นไป เพื่อความแข็งแรงคงทนอายุการใช้งานยาวนาน ไม่ต้องซ่อมแซมบ่อย

ทางวิ่งกวาง (Deer race way) เข้าสู่โรงเรือนจัดการ
และประตูเปิดเข้าคอกกวาง

แนวอิฐบล็อกด้านนอกรั้วตาข่ายคอกกวาง ป้องกันสุนัขและสัตว์ร้าย
ขุดดินมุดเข้ามาในคอกกวาง

โรงเรือนจัดการกวาง (Deer yard) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับฟาร์มกวาง ใช้เพื่อตัด คัดแยกกวางจากคอกกวางมาทำการจับยึดตัวกวาง เพื่อการดูแลสุขภาพ ตัดทำเครื่องหมายตัวกวาง ปฐมพยาบาล ฉีดยา รวมถึงการตัดเขากวางอ่อน ใช้วัสดุที่แข็งแรงในการประกอบเป็นโรงเรือน โดยที่ไม่ทำอันตรายต่อกวาง มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก เนื่องจากในบางครั้งต้องปฏิบัติงานเป็นเวลานาน

มีทางขึ้น-ลง เพื่อขนส่งกวาง (Loading ramp) สำหรับรับกวางเข้าสู่คอกและต้อนกวางเข้าสู่รถขนส่งกวาง

ภายในโรงเรือนจัดการต้องมีเครื่องมือ ที่ใช้เพื่อยึดจับตัวกวางให้อยู่
นิ่งครั้งละ 1 ตัว นั่นคือ ช่องบังคับกวาง (Deer crush)

บทสรุป

การทำฟาร์มกวางในประเทศไทยนั้น เกษตรกรผู้เลี้ยงกวางใช้องค์ความรู้ที่ได้จากการถ่ายทอดต่อกันมาโดยส่วนใหญ่มาจากการเลี้ยงกวางจากต่างประเทศ ซึ่งมีลักษณะและรูปแบบในการเลี้ยงแตกต่างกับในประเทศไทย เพราะข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่ ทำให้มีการปรับรูปแบบการเลี้ยงไปในลักษณะ Intensive มากกว่า Ranching อีกทั้งยังมีปัจจัยเรื่องสภาพภูมิอากาศ พืชพันธุ์ วัตถุดิบอาหาร ลักษณะการทำเกษตรกรรม ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของเกษตรกรไทย ที่ต้องปรับตัว ปรับวิธีการเลี้ยงสัตว์ให้เหมาะสมกับประเทศไทย โดยยังคงไว้ซึ่งการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากการทำปศุสัตว์อย่างมีคุณภาพ ซึ่งต้องเริ่มต้นจากคอกกวางที่ได้มาตรฐาน ที่จะเป็นรากฐานในการต่อยอดของผลผลิตต่าง ๆ จากฟาร์ม **มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง Good Agricultural Practices for Deer Farm (GAP)** ที่เกิดจากการรวบรวมประสบการณ์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงกวาง บวกกับความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้ถูกถ่ายทอดผ่านการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบจากฟาร์มกวางมหาวิทยาลัยรามคำแหง สู่เกษตรกรผู้เลี้ยงกวาง จะทำให้เกิดเป็นประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมต่อสังคมเกษตรกรรมของประเทศไทยในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- รังสรรค์ แสงสุข มณี อัครานนท์ อดิรัตน์ เอกสิทธิกุล พรชัย วงศ์วาสนา และ
สัญญา กุดั่น. 2555. คุณค่าทางโภชนาการของเขากวางอ่อน. วารสาร
วิจัยรามคำแหง (วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี). 15(1): 96-108.
- มณี อัครานนท์ พรชัย วงศ์วาสนา วิสาล อธิพรธรรม และจิตรภาณุ อินทวงศ์
2557. การวิจัยเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของฟาร์มกวางมหาวิทยาลัย
รามคำแหง. วารสารวิจัยรามคำแหง (วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี).
17 (1) : 38-49.

ภาคผนวก

แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 6409(G)-2560

GUIDANCE ON THE APPLICATION OF THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 6409(G)-2017

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ

ฟาร์มกวาง

GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR

DEER FARM

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ICS 65.020.30

ISBN XXX-XXX-XXX-X

แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 6409(G)-2560

GUIDANCE ON THE APPLICATION OF THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 6409(G)-2017

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ

ฟาร์มกวาง

GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR

DEER FARM

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0 2561 2277 โทรสาร 0 2561 3373

www.acfs.go.th

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม 134 ตอนพิเศษ 221 ง

วันที่ 8 กันยายน พุทธศักราช 2560

คณะกรรมการวิชาการพิจารณามาตรฐานสินค้าเกษตร
เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง

1.	อธิบดีกรมปศุสัตว์ หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย
นางธนิดา หรินทรานนท์ ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรฐานการปศุสัตว์ระหว่างประเทศ	ประธานกรรมการ
2.	ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
นางเตือนใจ นุชดำรงค์
นายสุนทร ฉายวิณะ
นายพิทักษ์ ชิตเครือ	กรรมการ
3.	ผู้แทนสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
นางอุษา บำรุงพืช
นางสาวก่อดี ผลเกลี้ยง	กรรมการ
4.	ผู้แทนสำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์
นายเพิ่มศิลป์ บุญน้อม	กรรมการ
5.	ผู้แทนสำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์
นางสาวสรรทยา อินทจินดา
นางสาวจรงรัตน์ ภูมิโคกรักษ์	กรรมการ
6.	ผู้แทนกองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์	กรรมการ
7.	ผู้แทนศูนย์พันธุ์วิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ
สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
นายศิริวุธ กลิ่นนุหงา
นายณรงค์ศักดิ์ พ่วงลาภ
นายบวรลักษณ์ คำน้ำทอง	กรรมการ
8.	ผู้แทนคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
นายพรชัย สัญญัติเสรี
นายนิกร ทองทิพย์	กรรมการ
9.	ผู้แทนสถาบันวิจัยสัตว์ในภูมิภาคเขตร้อน มหาวิทยาลัยรามคำแหง
นายพรชัย วงศ์वासนา
นายยิ่งยง เมฆลอย
นายจิตรภานุ อินทวงศ์	กรรมการ

10.	ผู้แทนสมาคมสัตว์บาลแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
นายสุวิทย์ อโนทัยสินทวี	กรรมการ
11.	ผู้แทนสหกรณ์กวางแห่งประเทศไทย จำกัด
นายอภิชาติ วัฒนกุล
นายภักดี พานูรัตน์	กรรมการ
12.	นายชวาล ทังหิกรณ
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านทรัพยากรชีวภาพ	กรรมการ
13.	รองศาสตราจารย์ชัยณรงค์ คันธพนิต
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิทยาศาสตร์เนื้อสัตว์	กรรมการ
14.	ผู้แทนสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์
นายพลกฤษณ์ อู่ยตา
นางสาวศศิภา แก้วประเสริฐ	กรรมการ
15.	ผู้แทนสำนักกำหนดมาตรฐาน
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
นางสาวยุพา เหล่าจินดาพันธ์
นางสาวกาญจพรพรรณ จันทรรถารพงศ์	กรรมการและเลขานุการ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง (มกษ.6409-2560) สำหรับใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาฟาร์มกวางให้ได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับยิ่งขึ้นทั้งในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร จึงกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำมาตรฐานดังกล่าวไปปฏิบัติ

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้กำหนดขึ้นโดยใช้เอกสารต่อไปนี้เป็นแนวทาง

มาตรฐานสินค้าเกษตร. มกษ. 6400-2555. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคเนื้อ.
กรุงเทพฯ: สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

คมจักร พิชัยณรงค์สงคราม. 2546. การผลิตกวาง. กรมปศุสัตว์. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ. 2556. มาตรฐานฟาร์มกวาง (ฉบับร่าง).

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง
ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑

ด้วยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร เห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง เป็นมาตรฐานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน และปลอดภัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบมติคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงออกประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง มาตรฐานเลขที่ มกษ. 6409(G)-2560 ไว้เป็นมาตรฐานทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

พลเอก

(ฉัตรชัย สาริกัลยะ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร

เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง

แนวปฏิบัตินี้ใช้อธิบายและขยายความทางวิชาการ ครอบคลุมเหตุผลและการปฏิบัติในแต่ละข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง (มกษ.6409)

การตรวจประเมิน การให้การรับรอง และการให้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรสำหรับฟาร์มกวาง ให้เป็นไปตามมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง (มกษ.6409)

คำอธิบายของข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง (มกษ. 6409)

1 ขอบข่าย

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ กำหนดเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวางที่มีการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์เชิงพาณิชย์ ซึ่งประกอบด้วยข้อกำหนดตั้งแต่องค์ประกอบฟาร์ม อาหาร น้ำ การจัดการฟาร์ม สุขภาพสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ การจัดการเขากวางอ่อน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และการบันทึกข้อมูล เพื่อให้ได้กวางที่มีสุขภาพดี ได้ผลิตผลที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค

2 นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ มีดังต่อไปนี้

2.1 กวาง (deer) หมายถึง สัตว์ในวงศ์ Cervidae

2.2 ฟาร์มกวาง (deer farm) หมายถึง สถานประกอบการที่เลี้ยงกวาง ซึ่งครอบคลุมพื้นที่เลี้ยง สถานที่เก็บและเตรียมอาหาร โรงจัดการกวางและอุปกรณ์ที่เหมาะสม บริเวณท่าสายซาก และจุดรวบรวมของเสีย เป็นต้น

2.3 คอก (pen) หมายถึง สิ่งปลูกสร้างที่มีหลังคาหรือไม่มีหลังคา มีโครงสร้างแข็งแรง มีที่ให้น้ำและให้อาหาร

2.4 โรงจัดการกวาง (deer yard) หมายถึง สถานที่ที่ใช้ในการจัดการกวาง เช่น ทำเครื่องหมายตัวสัตว์ ฉีดวัคซีน รักษาสัตว์ และตัดเขากวางอ่อน และมีเครื่องมือดำเนินงาน เช่น ขอบบั้งคับกวาง (deer crush)

3 ข้อกำหนด

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.1 สถานที่ตั้ง

ข้อกำหนด 1.1.1 ต้องได้รับการยินยอมจากราชการส่วนท้องถิ่น

คำอธิบาย

ตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้กิจการใดเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และระบุว่าเพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขทั่วไปให้ผู้ดำเนินกิจการปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพหรือสุขลักษณะของสถานที่ที่ใช้ดำเนินกิจการและมาตรการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2558 ซึ่งออกตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข กำหนดให้กิจการเพาะพันธุ์ เลี้ยง และการอนุบาลสัตว์ทุกชนิดถือเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

ดังนั้นผู้ดำเนินกิจการควรตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารสิทธิเกี่ยวกับที่ดินว่าถูกต้องตามกฎหมายหรือมีหลักฐานใดๆ ที่แสดงว่าได้รับอนุญาตหรือยินยอมจากราชการที่เกี่ยวข้องให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น เช่น จังหวัด อำเภอบาง เทศบาล (แล้วแต่กรณี)

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.1 สถานที่ตั้ง

ข้อกำหนด 1.1.2 อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ หากกรณีที่มีความเสี่ยงจากอันตรายทางชีวภาพต้องมีมาตรการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ

คำอธิบาย

อันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพจากแหล่งกำเนิดมลพิษ เช่น ชยะหรือของเสียจากอุตสาหกรรมของเสียจากแหล่งชุมชน และการชะล้างสารเคมีจากแหล่งเกษตรกรรมที่มีการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร รวมทั้งของเสียจากฟาร์มเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น อาจเป็นสาเหตุทำให้สัตว์ป่วยหรือตายได้

สถานที่ตั้งฟาร์มต้องห่างจากแหล่งชุมชน สถานที่กำจัดขยะและของเสียอันตราย อุตสาหกรรมที่มีการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตหรือการล้างทำความสะอาดเครื่องจักร ในระยะที่จะไม่ได้รับอันตรายทางกายภาพและเคมีจากแหล่งดังกล่าว

สถานที่ตั้งฟาร์มไม่ควรอยู่ในบริเวณที่มีน้ำท่วมขัง และอยู่ห่างจากโรงฆ่าสัตว์หรือตลาดค้าสัตว์ไม่น้อยกว่า 5 กิโลเมตร เว้นแต่มีมาตรการในการป้องกันโรคที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.2 ผังและลักษณะฟาร์ม

ข้อกำหนด 1.2.1 มีการวางผังฟาร์มที่ดีตามความเหมาะสมต่อการเลี้ยงกวางแต่ละแบบ ได้แก่ การเลี้ยงแบบขังคอก การเลี้ยงแบบปล่อยแปลง และการเลี้ยงแบบปล่อยทุ่ง ที่สามารถจัดการฟาร์มและควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำอธิบาย

การวางผังฟาร์มและจัดแบ่งพื้นที่ภายในฟาร์มออกเป็นสัดส่วนจะช่วยให้การปฏิบัติงานของบุคลากรในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงกวางและการจัดการผลผลิตง่ายและสะดวก รวมทั้งการวางแผนและควบคุมโรคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ฟาร์มกวางต้องมีการจัดวางผัง แบ่งพื้นที่ภายในฟาร์มออกเป็นสัดส่วน มีการแยกเขตที่พักอาศัยของบุคลากรจากพื้นที่เลี้ยงกวางให้ชัดเจน จัดทำผังแสดงขอบเขตของฟาร์ม พื้นที่เลี้ยงกวาง โดยในแผนผังควรแสดงตำแหน่งของสถานที่ภายในฟาร์ม เช่น ตำแหน่งที่ตั้งของคอก พื้นที่เลี้ยงปล่อยแปลง แปลงหญ้า โรงจัดการกวาง โรงเก็บอุปกรณ์เวชภัณฑ์และสารเคมี พื้นที่ทำลายซากสัตว์ พื้นที่รวบรวมขยะและสิ่งปฏิกูล บ้านพักอาศัย แหล่งน้ำใช้ หรือสถานที่กักเก็บน้ำ

นอกจากการวางผังฟาร์มที่ดี การเลี้ยงกวางแต่ละประเภทมีเกณฑ์จำเป็นสำหรับจำแนกลักษณะฟาร์ม ดังนี้

(1) การเลี้ยงแบบขังคอก

- จำนวนคอกเหมาะสมตามประเภทและจำนวนกวาง
- มีคอกที่แข็งแรง มีการระบายอากาศที่ดี
- ภายในคอกกวางมีหลังคากันแดดกันฝน หรือมีต้นไม้ให้ร่มเงาเพียงพอ
- ควรกั้นคอกตาม ขนาด อายุ และเพศ
- พื้นคอกแห้งและสะอาด

(2) การเลี้ยงแบบปล่อยแปลง

- ภายในแปลงควรมีต้นไม้ใหญ่หรือมีหลังคากันแดดกันฝน
- ควรแบ่งแปลงเลี้ยงตาม ขนาด อายุ และเพศ
- จำนวนแปลงและพื้นที่ เหมาะสมตามประเภทและจำนวนกวาง
- มีทางวิ่ง (race way) สำหรับการต้อนไปโรงจัดการกวาง

(3) การเลี้ยงแบบปล่อยทุ่ง

ต้องมีพื้นที่หญ้าหรือพืชอาหารอื่นสำหรับให้กวางกินอย่างเพียงพอ ไม่จำเป็นต้องมีโรงเรือน ควรมีทางวิ่งสำหรับต้อนกวางไปยังโรงจัดการกวาง และมีต้นไม้ให้ร่มเงา

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.2 ฝั่งและลักษณะฟาร์ม

ข้อกำหนด 1.2.2 พื้นที่ฟาร์มมีขนาดเพียงพอเหมาะสมในการเลี้ยงกวางตาม พันธุ์ ขนาด จำนวนและรูปแบบการเลี้ยง เพื่อให้กวางเจริญเติบโตได้ดี ไม่เครียด สามารถป้องกันและควบคุมโรค

คำอธิบาย

ฟาร์มควรมีขนาดพื้นที่เพียงพอเหมาะกับพันธุ์ ขนาด จำนวนของกวาง รูปแบบการเลี้ยง และองค์ประกอบสำหรับการปฏิบัติงานในฟาร์ม เพื่อความเหมาะสมการจัดการฟาร์ม เช่น การจัดการเลี้ยง การจัดการอาหาร การป้องกันควบคุมโรคภายในฟาร์ม มีสุขาภิบาลฟาร์มที่ดี

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.2 ฝั่งและลักษณะฟาร์ม

ข้อกำหนด 1.2.3 มีรั้วที่แข็งแรงรอบพื้นที่การเลี้ยงตามลักษณะการเลี้ยงอย่างเหมาะสมกับสายพันธุ์ที่สามารถป้องกันการเล็ดลอดเข้ามาของสัตว์ที่จะทำร้ายกวาง และป้องกันกวางออกภายนอก เช่น ใช้รั้วตาข่ายถัก หรือรั้วผสมผสานอื่นๆ ที่เหมาะสม

คำอธิบาย

รั้วรอบพื้นที่การเลี้ยงที่เหมาะสมช่วยป้องกันกวางออกภายนอก ควบคุมคนและสัตว์ต่างๆ เช่น แพะ แกะ โค สุนัข ที่จะเข้ามารบกวนทำร้ายกวาง และช่วยลดความเสี่ยงในการนำเชื้อโรคจากคนและสัตว์เข้าสู่ฟาร์ม

รั้วกวาง (deer fence) ควรมีความยืดหยุ่นสูงเพื่อช่วยลดการบาดเจ็บจากการวิ่งชนของกวาง ควรล้อมรั้วให้มีความสูงเพียงพอที่จะป้องกันการกระโดดออกของกวาง ขอบล่างของรั้วฝังพื้นดิน โดยอาจก่ออิฐบล็อกฝังให้สูงขึ้นมาจากพื้นประมาณ 20-40 เซนติเมตร ซึ่งจะเป็ประโยชน์ไม่ให้อั้วลุ่มร่อนง่ายเนื่องจากความชื้นจากพื้นดิน

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.2 ฝั่งและลักษณะฟาร์ม

ข้อกำหนด 1.2.4 พื้นที่การเลี้ยงแยกเป็นสัดส่วนจากที่พักอาศัย

คำอธิบาย

กวางเป็นสัตว์ป่าที่ยังมีสัญชาตญาณของกวางระแวงภัยสูง ตื่นตกใจง่าย บริเวณการเลี้ยงกวางจึงต้องแยกจากบริเวณที่พักอาศัยของบุคลากร นอกจากนี้การแยกพื้นที่การเลี้ยงและที่พักอาศัยช่วยให้การปฏิบัติงานในฟาร์มเป็นไปอย่างถูกสุขลักษณะ และช่วยในการป้องกันและควบคุมโรคอย่างมีประสิทธิภาพ

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.2 ฟังและลักษณะฟาร์ม

ข้อกำหนด 1.2.5 มีโรงจัดการกวาง (deer yard) ที่มีช่องบังคับกวาง (deer crush) ทางเชื่อมกลับคอก และทางลาดเพื่อขนถ่าย (loading ramps) โดยมีคอกคัดและคอกพักเพื่อคัตแยกกวาง รวมถึงมีที่เก็บอุปกรณ์สำหรับจัดการกวาง ที่สามารถจัดการกวางอย่างเป็นระบบและมีความปลอดภัยต่อกวาง

คำอธิบาย

โรงจัดการกวาง ประกอบด้วย ทางเข้า ห้องรวม ห้องย่อย ห้องคัตแยก ช่องบังคับกวาง ทางเชื่อมกลับคอก และทางลาดเพื่อขนถ่าย เพื่อการจัดการกวางอย่างเป็นระบบ เช่น คัตกวางสำหรับแบ่งฝูง ซึ่งน้ำหนัก ทำเครื่องหมายประจำตัว ตัดเขา ให้อาหาร ฉีดวัคซีน ทั้งนี้โรงจัดการกวางไม่ควรมีเสียงดังรบกวนจากภายนอก และไม่ควรมีส่วนอื่นที่แหลมคมซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อกวางและผู้ปฏิบัติงาน

ช่องบังคับกวางต้องสามารถบังคับกวางให้อยู่นิ่งเพื่อความสะดวกในการตัดเขากวาง ให้อาหาร ฉีดวัคซีน ติดเครื่องหมายประจำตัว

ทางเชื่อมกลับคอก มีไว้เพื่อต้อนกวางกลับไปยังคอก ส่วนทางลาดเพื่อขนถ่ายมีไว้สำหรับเคลื่อนย้ายกวาง ไปขึ้นรถขนส่ง หรือรับกวางใหม่เข้ามาภายในฟาร์ม ทั้งนี้ทางเชื่อมกลับคอกและทางลาดเพื่อการขนถ่าย ควรเป็นทางเรียบ ไม่ลื่น

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

ข้อกำหนด 1.3 คอกต้องมีโครงสร้างที่แข็งแรง มีพื้นที่เพียงพอต่อการเลี้ยงกวาง และมีการแบ่งพื้นที่ เพื่อสะดวกในการจัดการกวางแต่ละช่วงอายุ หรือ ขนาด หรือ วัตถุประสงค์ของการเลี้ยง และสามารถจัดการการเลี้ยงได้อย่างถูกสุขลักษณะ

คำอธิบาย

กรณีเลี้ยงแบบขังคอก คอกต้องมีโครงสร้างที่แข็งแรง มีส่วนที่ให้กวางสามารถหลบแดดฝน ง่ายต่อการบำรุงรักษาและทำความสะอาด มีการระบายอากาศที่ดี มีที่ใส่อาหาร น้ำ และช่องทางเข้าออก ไม่มีน้ำขัง พื้นคอกควรเป็นดินหรือทรายเพื่อให้กวางสามารถยืนทรงตัวได้อย่างสบาย

มีขนาดพื้นที่เหมาะสมกับจำนวนกวางที่เลี้ยงไม่หนาแน่นเกินไป เช่น สำหรับกวางอุ้มท้องใกล้คลอด และเลี้ยงลูก ต้องการพื้นที่การเลี้ยงภายในคอก 100 ตร.ม. ต่อ 1 ตัว กวางขนาดอื่นต้องการพื้นที่ 50 ตร.ม. ต่อ 1 ตัว เพื่อให้จัดการการเลี้ยงได้อย่างถูกสุขลักษณะ โดยทั่วไปควรมีคอกสำหรับพ่อพันธุ์กวาง คอกสำหรับแม่พันธุ์กวาง คอกสำหรับกวางอุ้มท้อง คอกอนุบาลลูกกวาง คอกพักกวางสำหรับแยกรักษา กวางที่บาดเจ็บซึ่งควรอยู่ห่างจากคอกอื่น ๆ เพื่อป้องกันการแพร่ของโรค

รายการที่ 2 อาหารสำหรับกวาง**ข้อกำหนด 2.1 มีพีชอาหารสัตว์เพียงพอกับจำนวนกวางที่เลี้ยง****คำอธิบาย**

พีชอาหารของกวางเป็นได้ทั้งหญ้า ใบไม้ ผลผลิตเหลือใช้จากการปลูกพีช เช่น เปลือก ผักข้าวโพด ต้นข้าวโพด เศษวัชพืช โดยทั่วไปกวางกินอาหารประมาณ 2.5-3.5% ของน้ำหนักตัว เมื่อคำนวณเป็น วัตถุประสงค์ต่อวัน หรือพีชอาหารสดประมาณ 10% ของน้ำหนักตัว ควรจัดการให้กวางได้รับอาหารแต่ละวันอย่างเพียงพอ

รายการที่ 2 อาหารสำหรับกวาง**ข้อกำหนด 2.2 กรณีใช้อาหารชั้น (concentrate feed) มีคุณภาพ มีความปลอดภัยเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงกวาง****คำอธิบาย**

อาหารชั้นที่ให้กวางควรมีคุณภาพ มีความปลอดภัย ยังไม่หมดอายุ ไม่มีการผสมยาสัตว์หรือสารเคมี ต้องห้ามในอาหารสัตว์ ไม่มีสิ่งปนเปื้อนที่อาจเป็นอันตรายต่อกวางและผู้บริโภค ควรมีความเหมาะสมกับความต้องการทางโภชนาการในแต่ละช่วงอายุ

รายการที่ 2 อาหารสำหรับกวาง**ข้อกำหนด 2.3 ตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์ทางกายภาพเบื้องต้นว่าไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของกวาง และเก็บรักษาในสภาพที่สามารถป้องกันการเสื่อมสภาพ****คำอธิบาย**

อาหารหยาบที่ใช้เลี้ยงกวาง ต้องเป็นอาหารที่มีคุณภาพ ปราศจากเชื้อรา ไม่เน่าเสีย เมื่อสังเกตด้วยสายตา

อาหารสัตว์เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการเลี้ยงกวาง ควรมีการตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์ทางกายภาพเบื้องต้นอย่างสม่ำเสมอ เช่น ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ไม่ฉีกขาด แตก ซ้ำรูด อาหารต้องไม่หมดอายุ ทั้งนี้ก่อนนำอาหารไปเลี้ยงกวางควรตรวจสอบอาหารสัตว์ หากพบว่ามี สี กลิ่นที่ผิดปกติหรือรวมตัวเป็นก้อน ห้ามนำมาใช้เลี้ยงกวาง และเก็บตัวอย่างอาหารสัตว์นั้นไปวิเคราะห์เพื่อให้แน่ชัดว่าคุณภาพของอาหารสัตว์สามารถนำมาเลี้ยงกวางได้ และไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพความปลอดภัยของกวาง

ควรเก็บตัวอย่างอาหารสัตว์ที่มีการนำมาใช้ในฟาร์มเอาไว้อย่างน้อย 3 เดือน เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการส่งตรวจยืนยันทางห้องปฏิบัติการ กรณีเกิดปัญหาสุขภาพที่สงสัยว่าอาจมีสาเหตุจากอาหารสัตว์ขึ้นภายหลัง

ควรเก็บรักษาอาหารสัตว์และวัตถุดิบอาหารสัตว์ให้อยู่ในสภาพที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมสภาพ จะทำให้เก็บรักษาได้เป็นระยะเวลานานขึ้น โดยไม่ทำให้คุณภาพเปลี่ยนแปลงไป ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ต้องแห้ง สะอาด สามารถป้องกันความชื้น ทำจากวัสดุที่ไม่เป็นอันตราย ในกรณีที่อาหารสัตว์ที่บรรจุในถุงหรือกระสอบควรมีวัสดุรองด้านล่างไม่ให้สัมผัสกับพื้น เช่น พาเลท มีการตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์อย่างสม่ำเสมอ

มีสถานที่เฉพาะสำหรับเก็บรักษาอาหารสัตว์และวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่สะอาด แห้ง ปราศจากสัตว์พาหะนำเชื้อ มีหลังคากันแดดและฝน มีการระบายอากาศที่ดี

รายการที่ 2 อาหารสำหรับกวาง

ข้อกำหนด 2.4 กรณีอาหารสัตว์ผสมเอง ห้ามใช้สารต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์

คำอธิบาย

กรณีผสมอาหารสำหรับกวาง วัตถุดิบที่ใช้หรือสิ่งที่เติมในอาหารสัตว์ต้องมีคุณภาพ ไม่ใช้สารต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ หากมีความจำเป็นต้องใช้สารเคมีหรือยาผสมในอาหารเพื่อป้องกันและรักษาโรค ต้องอยู่ภายใต้คำแนะนำของสัตวแพทย์

รายการที่ 3 น้ำสำหรับกวาง

ข้อกำหนด 3.1 แหล่งน้ำที่ใช้ในฟาร์มต้องอยู่ในบริเวณที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากสิ่งที่เป็นอันตราย

คำอธิบาย

น้ำเป็นปัจจัยการผลิตหนึ่งที่สำคัญในการเลี้ยงสัตว์ น้ำที่ใช้ต้องมีคุณภาพเหมาะสมและมีปริมาณเพียงพอ ถ้าคุณภาพน้ำเหมาะสมก็จะทำให้สัตว์เจริญเติบโตได้ดี แต่หากน้ำมีคุณภาพไม่เหมาะสมอาจทำให้สัตว์ป่วยเป็นโรคได้ง่าย

การพิจารณาเลือกแหล่งน้ำสำหรับเลี้ยงสัตว์เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยลดผลกระทบและความเสี่ยงต่อฟาร์มเลี้ยงสัตว์ แหล่งน้ำที่นำมาใช้สำหรับการเลี้ยงกวาง เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ น้ำประปา หรือน้ำบาดาล ต้องปราศจากการปนเปื้อนของสิ่งที่เป็นอันตรายจากแหล่งมลพิษ เช่น อุตสาหกรรม ของเสียจากแหล่งชุมชน รวมถึงน้ำเสียจากโรงเรือน และบ้านพักอาศัย ที่จะสามารถปนเปื้อนเข้าสู่แหล่งน้ำที่ใช้ในฟาร์ม และส่งผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์ และบุคลากรภายในฟาร์ม

รายการที่ 3 น้ำสำหรับกวาง

ข้อกำหนด 3.2 น้ำที่ใช้เลี้ยงกวางและใช้ในฟาร์ม ควรเป็นน้ำสะอาด และมีปริมาณเพียงพอตามวัตถุประสงค์ในการใช้

คำอธิบาย

น้ำที่ใช้เลี้ยงสัตว์และใช้ในฟาร์มควรเป็นน้ำสะอาด มีปริมาณเพียงพอกับจำนวนกวาง

ควรมีผลตรวจตัวอย่างคุณภาพน้ำหรือสุ่มเก็บตัวอย่างน้ำอย่างน้อย 1 ครั้งในระยะเวลาเริ่มการเลี้ยงกวาง และในช่วงเวลาที่มีสภาพแวดล้อมเสี่ยงต่อการนำไปใช้ในการเลี้ยง หรือมีความสงสัยในคุณภาพน้ำ ควรมีการตรวจคุณภาพน้ำบารายการตามความเสี่ยงของการปนเปื้อนที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์และผู้บริโภค และเก็บใบแจ้งผลการวิเคราะห์น้ำใช้เป็นหลักฐาน

รายการที่ 4 การจัดการฟาร์ม

ข้อกำหนด 4.1 มีคู่มือการจัดการฟาร์มที่แสดงรายละเอียดการปฏิบัติงานที่สำคัญภายในฟาร์ม เช่น การทำทะเบียนสัตว์ การจัดการฝูง การจัดการโรงจัดการกวาง ระบบการเลี้ยง อาหารและน้ำสำหรับกวาง สุขภาพสัตว์ การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ สิ่งแวดล้อม และการบันทึก

คำอธิบาย

มีคู่มือฟาร์มที่แสดงให้เห็นรายละเอียดการจัดการฟาร์มตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มกวาง ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีข้อมูลประวัติการทำฟาร์มเลี้ยงกวาง และมีแนวทางการทำงานในขั้นตอนต่างๆ ที่ชัดเจนตลอดการเลี้ยง มีวิธีแก้ไขที่ถูกต้องทันเวลา ช่วยลดความผิดพลาดและความเสียหายในการประกอบกิจการฟาร์มกวาง คู่มือการจัดการฟาร์ม ต้องแสดงให้เห็นถึง

(1) การทำทะเบียนสัตว์ เพื่อทราบประวัติของกวาง จำนวนที่เลี้ยง และแหล่งที่มาของกวาง ทั้งนี้กรณีกวางชนิดพันธุ์ที่อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าให้ดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- (2) วิธีการเลี้ยง อาหารและน้ำ สำหรับกวาง
- (3) การจัดการด้านสุขภาพสัตว์
- (4) การทำความสะอาด คอก โรงจัดการกวางและอุปกรณ์
- (5) การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์
- (6) การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม
- (7) การกำจัดซากและสิ่งปฏิกูล
- (8) การบันทึกข้อมูล

รายการที่ 4 การจัดการฟาร์ม

4.2 บุคลากร

ข้อกำหนด 4.2.1 มีจำนวนบุคลากรเพียงพอกับจำนวนกวางที่เลี้ยง

คำอธิบาย

การจัดการบุคลากรที่ดี เป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้กิจการฟาร์มเลี้ยงสัตว์ประสบความสำเร็จ การจัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรนั้น ควรจัดแบ่งตามความรู้ ความสามารถ และความถนัด โดยคำนึงถึงจำนวนบุคลากรที่มีความเหมาะสมต่อภาระงานที่รับผิดชอบ

รายการที่ 4 การจัดการฟาร์ม

4.2 บุคลากร

ข้อกำหนด 4.2.2 บุคลากรที่ทำหน้าที่เลี้ยงกวางต้องมีความรู้ ได้รับการฝึกอบรมในการเลี้ยงกวาง และปฏิบัติงานในฟาร์มได้

คำอธิบาย

การเลี้ยงกวางอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการจะช่วยให้ได้ผลผลิตจากกวางที่ดีและมีคุณภาพตามมาตรฐาน ดังนั้นบุคลากรที่เลี้ยงกวางต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการในการเลี้ยงอย่างถูกต้อง และสามารถติดตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี การเลี้ยงอย่างสม่ำเสมอ

บุคลากรที่เลี้ยงกวางต้องมีความรู้ความชำนาญเป็นอย่างดี ได้รับการพัฒนาและฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง และบันทึกข้อมูลการฝึกอบรมในประวัติบุคลากร

รายการที่ 4 การจัดการฟาร์ม

4.2 บุคลากร

ข้อกำหนด 4.2.3 มีสัตวแพทย์ให้คำปรึกษาแนะนำ ด้านสุขภาพสัตว์ สุขากิจบาลฟาร์ม และการใช้ยาภายในฟาร์ม

คำอธิบาย

มีสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่งให้คำปรึกษาแนะนำ เรื่องการจัดการฟาร์มทั่วไป การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ สุขากิจบาลของฟาร์ม การใช้ยาภายในฟาร์ม โดยกำหนดให้มีโปรแกรมเข้าเยี่ยมฟาร์ม และรับผิดชอบในการสั่งยาใช้ในฟาร์ม เพื่อความปลอดภัยของกวาง และผลิตผลที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค

รายการที่ 4 การจัดการฟาร์ม**4.2 บุคลากร**

ข้อกำหนด 4.2.4 บุคลากรต้องมีสุขภาพดีและต้องได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี

คำอธิบาย

การมีสุขภาพดีของส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มที่ดีเป็นปัจจัยที่สำคัญในการป้องกันหรือลดการปนเปื้อนของเชื้อก่อโรคที่สำคัญจากผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มสัตว์ที่เลี้ยงได้

บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มต้องได้รับการตรวจสุขภาพอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มไม่เป็นโรคติดต่อเฉียบพลัน โรคพิษสุราเรื้อรัง หรือเป็นพาหะของโรคภายใต้กฎหมายว่าด้วยอาหาร เช่น โรคเรื้อน วัณโรคในระยะอันตราย โรคเท้าช้าง โรคผิวหนังที่นํารังเกียจ

ผู้ที่แสดงอาการป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจและโรคระบบทางเดินอาหาร เช่น ไอ เจ็บคอ ท้องร่วง อาเจียน หรือมีไข้ ให้แจ้งผู้จัดการฟาร์มทราบ เพื่อให้หยุดพักจนกระทั่งหายป่วยจึงให้กลับเข้าปฏิบัติงานภายในส่วนโรงจัดการและพื้นที่เลี้ยงสัตว์ได้

รายการที่ 4 การจัดการฟาร์ม**4.3 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา**

ข้อกำหนด 4.3.1 กรณีการเลี้ยงแบบขังคอก มีการรักษาความสะอาดคอกกวาง และฆ่าเชื้ออุปกรณ์อย่างถูกสุขลักษณะ

คำอธิบาย

กรณีการเลี้ยงแบบขังคอก ควรมีการทำความสะอาดคอกกวางและฆ่าเชื้ออุปกรณ์อย่างถูกสุขลักษณะ ต้องไม่ปล่อยให้พื้นคอกเป็นที่สะสมและหมักหมมของมูลและเศษพืชอาหารกวาง

รายการที่ 4 การจัดการฟาร์ม**4.3 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา**

ข้อกำหนด 4.3.2 อุปกรณ์ให้น้ำและอาหารต้องสะอาด

คำอธิบาย

อาหารและน้ำเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการเลี้ยงกวาง ต้องดูแลรักษาความสะอาดของภาชนะที่ให้น้ำ ภาชนะใส่อาหารชั้น ภาชนะใส่อาหารหยาบ เก็บเศษอาหารเก่าและตกค้างภายในคอกเป็นประจำทุกวัน เปลี่ยนน้ำสะอาดใหม่ทุกวัน และทุกครั้งที่น้ำสกปรก

รายการที่ 4 การจัดการฟาร์ม**4.3 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา**

ข้อกำหนด 4.3.3 รักษาความสะอาดบริเวณโดยรอบคอกหรือแปลง ไม่ให้เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค และสัตว์ที่เป็นพาหะนำเชื้อ

คำอธิบาย

สัญลักษณ์ของบริเวณโดยรอบของคอกหรือแปลง มีความสำคัญต่อการป้องกันและควบคุมโรคภายในฟาร์ม ควรทำความสะอาดด้วยวิธีที่เหมาะสม ตรวจสอบความสะอาดอย่างสม่ำเสมอเพื่อไม่ให้เกิดการสะสมของเชื้อโรค และสัตว์พาหะนำเชื้อ

รายการที่ 4 การจัดการฟาร์ม**4.3 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา**

ข้อกำหนด 4.3.4 บำรุงรักษาคอก โรงจัดการวาง เครื่องมือ และอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี

คำอธิบาย

คอก โรงจัดการวาง เครื่องมือ และอุปกรณ์ต้องได้รับการบำรุงรักษา ตรวจสอบสภาพให้อยู่ในสภาพดี พร้อมใช้งานตามวัตถุประสงค์ หากเกิดการชำรุด เสียหาย ต้องทำการซ่อมบำรุงอยู่เสมอเพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อสัตว์และผู้ปฏิบัติงาน

รายการที่ 5 สุขภาพสัตว์**5.1 การป้องกันและควบคุมโรค**

ข้อกำหนด 5.1.1 อยู่ภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

คำอธิบาย

การจัดการด้านสุขภาพสัตว์เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ หากสัตว์มีสุขภาพทรุดโทรม ร่างกายอ่อนแอ เจ็บป่วยหรือตาย จะทำให้ผลผลิตต่ำกว่าเป้าหมาย ผู้ประกอบการสูญเสียรายได้ รวมทั้งผู้บริโภคจะได้รับผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยด้วย

การป้องกันและควบคุมโรคควรอยู่ภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์ หรือผู้ที่สัตวแพทย์มอบหมาย ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการฟาร์มทั่วไป การสุขาภิบาล และการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ โรคระบาดที่สำคัญและโรคอุบัติใหม่ การใช้ภายในฟาร์ม รวมทั้งความปลอดภัยของกวาง และผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค

รายการที่ 5 สุขภาพสัตว์**5.1 การป้องกันและควบคุมโรค**

ข้อกำหนด 5.1.2 มีการป้องกันและควบคุมโรคที่มากับ ยานพาหนะ อุปกรณ์ และบุคคลก่อนเข้าออกฟาร์ม รวมถึงมีการจัดบันทึกการผ่านเข้าออกจากฟาร์มที่สามารถตรวจสอบได้

คำอธิบาย

การป้องกันและฆ่าเชื้อยานพาหนะ อุปกรณ์ และบุคคล เป็นมาตรการที่ใช้ป้องกันหรือลดความเสี่ยงในการนำเชื้อโรคเข้าสู่หรือออกจากฟาร์ม ควรมีการจัดการ ดังนี้

- มีมาตรการป้องกัน และทำลายเชื้อโรคจากภายนอกฟาร์มที่อาจติดมากับคน สัตว์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าสู่ภายในฟาร์ม
- มีมาตรการควบคุมก่อนเข้าฟาร์ม มีประตูเข้า-ออกสำหรับบุคคล และยานพาหนะ บันทึกการผ่านเข้า-ออกจากฟาร์มของบุคคลและยานพาหนะ
- มีวิธีการทำลายเชื้อโรคอย่างเหมาะสมโดยใช้น้ำยาฆ่าเชื้อที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ต้องแสดงให้เห็นว่า มาตรการที่ใช้มีความเหมาะสมกับสภาพฟาร์ม
- พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อยานพาหนะที่ผ่านเข้าฟาร์ม บริเวณหน้าประตูทางเข้าฟาร์ม มีอุปกรณ์ฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ สามารถพ่นเป็นละอองให้ครอบคลุมทั่วยานพาหนะด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อที่มีความเข้มข้นเหมาะสม หรือมีบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อ ทำจากวัสดุที่แข็งแรง บ่อมีความกว้าง ยาว ลึก และลาดชัน เพียงพอสำหรับยานพาหนะทุกชนิดแล่นผ่านได้ ใส่น้ำยาฆ่าเชื้อตามที่ระบุในเอกสารกำกับ และเปลี่ยนน้ำยาฆ่าเชื้ออย่างสม่ำเสมอ มีการป้องกันการเสื่อมประสิทธิภาพของน้ำยาฆ่าเชื้อจากแดดและฝน เพื่อรักษาคุณสมบัติในการฆ่าเชื้อยานพาหนะทุกคันที่จะเข้าฟาร์มต้องแล่นผ่านบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อ
- มีการฆ่าเชื้อรองเท้าหรือเปลี่ยนรองเท้าสำหรับใช้เฉพาะในฟาร์ม เพื่อลดความเสี่ยงของการนำเชื้อโรคที่ติดมากับรองเท้าของบุคคลเข้าฟาร์ม

รายการที่ 5 สุขภาพสัตว์**5.1 การป้องกันและควบคุมโรค**

ข้อกำหนด 5.1.3 มีการควบคุมสัตว์พาหน่น้ำเชื้อ และวิธีการทำลายซากกวางที่ตายด้วยโรค โดยให้อยู่ในดุลพินิจของสัตวแพทย์

คำอธิบาย

การสะสมของเศษอาหารเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์พาหน่น้ำเชื้อ เพิ่มความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายโรคภายในฟาร์มกวาง จึงต้องควบคุมสัตว์พาหน่น้ำเชื้อ รักษาความสะอาดคอก โรงจัดการกวาง และบริเวณโดยรอบ ในรัศมีอย่างน้อย 3 เมตร กำจัดขยะและของเสียอย่างเป็นระบบ เก็บอาหารสัตว์อย่างถูกสุขลักษณะ วิธีกำจัดสัตว์พาหน่น้ำเชื้อเป็นไปตามคำแนะนำของสัตวแพทย์

มีวิธีการในการทำลายซากกวางที่ตายด้วยโรคอย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ เพื่อลดโอกาสการแพร่กระจายของโรค และลดปัญหามลภาวะต่อชุมชน โดยให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์

รายการที่ 5 สุขภาพสัตว์

5.1 การป้องกันและควบคุมโรค

ข้อกำหนด 5.1.4 จัดการทางสุขลักษณะที่ดีภายในฟาร์มเพื่อไม่ให้แหล่งสะสมเชื้อโรค

คำอธิบาย

สุขลักษณะที่ดีของฟาร์มช่วยป้องกันการสะสมของเชื้อโรคและสัตว์พาหะนำเชื้อ ทำให้กวางไม่ป่วยเป็นโรค ส่งผลให้ได้ผลผลิตจากกวางที่มีคุณภาพ โดยต้องดูแลอย่างสม่ำเสมอ ดังต่อไปนี้

- พื้นคอก โรงจัดการกวาง แห้งและสะอาด กำจัดของเสียไม่ให้เกิดการสะสม ไม่ควรให้พื้นคอกมีน้ำขังอันจะเป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรค
- ทำความสะอาดอุปกรณ์ที่ใช้ในโรงจัดการกวาง ก่อนและหลังการใช้งานทุกครั้ง
- มีบ่อทิ้งอาหารเหลือค้ำ ที่ป้องกันแมลงวันและสัตว์อื่นมาขุดคุ้ยและโรยปูนขาวเพื่อฆ่าเชื้อ
- การนำกวางเข้ามาใหม่ต้องมีการกักดูอาการตามกฎหมายว่าด้วยการอนุญาต การตรวจโรค และการทำลายเชื้อโรคในการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในราชอาณาจักร เมื่อปลอดจากโรคและพยาธิ จึงปล่อยเข้าฝูงต่อไป คอกกักต้องแยกต่างหากจากคอกเลี้ยง

รายการที่ 5 สุขภาพสัตว์

5.1 การป้องกันและควบคุมโรค

ข้อกำหนด 5.1.5 กรณีที่เกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์

คำอธิบาย

หากพบกวางในฟาร์มมีการป่วยหรือการตายที่ผิดปกติให้ตรวจวินิจฉัยโรคภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ และทำลายซากกวางตามวิธีที่กรมปศุสัตว์กำหนด หากเกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด ให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์ การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาด และการทำลายสัตว์หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด ต้องปฏิบัติตามระเบียบของกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาด ประกาศกรมปศุสัตว์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นโรคระบาด หรือสัตว์หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยอยู่ภายใต้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ เพื่อให้การทำลายซากสัตว์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลในการควบคุมโรคระบาด

ควรมีโปรแกรมสร้างภูมิคุ้มกันโรคระบาดที่สำคัญให้สัตว์ มีโปรแกรมกำจัดพยาธิภายในและภายนอกตามความเหมาะสม

รายการที่ 5 สุขภาพสัตว์**5.2 การบำบัดโรคสัตว์**

ข้อกำหนด 5.2.1 อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสัตวแพทย์ โดยปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์ และตามมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9032 เรื่อง ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์

คำอธิบาย

การบำบัดโรคสัตว์ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสัตวแพทย์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสัตวแพทย์ โดยต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดโรคสัตว์ และมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9032 เรื่อง ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์ พร้อมบันทึกข้อมูลการวินิจฉัยและรักษาโรค เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตรวจสอบการใช้ยาสัตว์ในฟาร์ม นอกจากนี้ ต้องควบคุมและจำกัดการใช้ยาเท่าที่จำเป็นเพื่อลดอันตรายจากยาสัตว์ตกค้างที่ส่งผลต่อผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม และลดความเสี่ยงของการเกิดเชื้อดื้อยาต้านจุลชีพ

รายการที่ 6 สวัสดิภาพสัตว์

ข้อกำหนด 6 ดูแลวางใจให้มีความเป็นอยู่ที่สบาย หากวางป่วย บาดเจ็บ หรือพิการ ต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อมิให้เกิดความทุกข์ทรมาน

คำอธิบาย

การเอาใจใส่ต่อสวัสดิภาพสัตว์เป็นเรื่องที่ควรคำนึงถึง เนื่องจากการปฏิบัติที่ทำให้สัตว์เกิดความไม่สบาย จากสภาวะแวดล้อม การบาดเจ็บและโรคร้าย ความตื่นกลัว จะก่อให้เกิดความเครียด ลดความต้านทานโรค และยังส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของสัตว์และผลิตภัณฑ์ จึงควรดูแลให้วางมีความเป็นอยู่ในสภาวะที่เหมาะสม มีสุขอนามัยที่ดี มีที่อยู่เพียงพอให้วางอยู่อย่างสบาย มีอิสระในการเคลื่อนไหว และสามารถแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ ได้รับอาหารและน้ำอย่างเพียงพอ เป็นไปตามกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

ในกรณีที่วางที่ได้รับบาดเจ็บ ป่วย หรือพิการ ให้แยกออกมาเพื่อดูแลรักษาอย่างเหมาะสม

รายการที่ 7 การจัดการเขากวางอ่อน

ข้อกำหนด 7.1 มีอุปกรณ์เครื่องมือที่เหมาะสมในการจับตัววาง ตัดเขากวางอ่อน ห้ามเลือด และรักษาแผล

ข้อกำหนด 7.2 ห้ามให้ยาที่ทำให้วางซึมหรือสลบ

ข้อกำหนด 7.3 ต้องระมัดระวังไม่ให้วางช็อกหรือบาดเจ็บ

ข้อกำหนด 7.4 ต้องห้ามเลือดให้หยุดไหลหลังจากตัดเขากวางอ่อน

ข้อกำหนด 7.5 ควรทำความสะอาดก่อนเก็บรักษาเขากวางอ่อน โดยการแช่เขากวางอ่อนในน้ำที่อุณหภูมิไม่เกิน 4 องศาเซลเซียส หรือแช่แข็งที่อุณหภูมิไม่เกิน -18 องศาเซลเซียส หรืออบให้แห้งสนิท

คำอธิบาย

การตัดเขากวางอ่อนควรมีความพร้อมด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจับและบังคับตัวกวาง ใช้เวลาให้น้อยที่สุดในการต้อน จับ และตัดเขากวางอ่อน โดยไม่ทำให้กวางได้รับการบาดเจ็บและตื่นตกใจ เพราะกวางอาจตายได้ ห้ามให้ยาซึมหรือยาสลบแก่กวาง เพราะจะตกค้างในกระแสโลหิตทำให้ยากติดไปกับเขากวางอ่อน มีผลกระทบต่อผู้บริโภค เมื่อตัดเขาแล้วต้องห้ามเลือดให้หยุด เพื่อไม่ให้กวางเสียเลือดมากจนตาย และรักษาบาดแผลให้ปิดสนิท เขากวางอ่อนที่ตัดออกมาแล้วให้ยกroyตัดขึ้นด้านบนป้องกันไม่ให้เลือดไหลออกมาจากช่องทางเดินของเส้นเลือด ควรทำความสะอาดและฝังเขากวางอ่อนให้แห้งก่อนการเก็บรักษาเพื่อช่วยรักษาคุณภาพของเขากวางอ่อน การเก็บรักษาเขากวางอ่อนโดยการแช่เย็น หรือแช่แข็ง หรืออบแห้ง เพื่อป้องกันการเน่าเสียจากจุลินทรีย์และเป็นการรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์

รายการที่ 8 สิ่งแวดล้อม

ข้อกำหนด 8.1 กำจัดหรือจัดการขยะมูลฝอย ของเสีย ด้วยวิธีการที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

คำอธิบาย

ขยะมูลฝอย และของเสียจากฟาร์มกวางมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และทำให้เกิดการปนเปื้อนของพื้นดินแหล่งน้ำและอากาศ อีกทั้งอาจจะเป็นแหล่งแพร่เชื้อของโรคติดต่อต่าง ๆ ได้

ฟาร์มกวางต้องมีการกำจัดขยะและของเสีย โดยแยกประเภทของขยะและของเสียให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล และคำนึงถึงการตกค้างในสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงควรเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยและของเสียไว้ในภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิด และนำไปกำจัดโดยวิธีการที่เหมาะสม

รายการที่ 8 สิ่งแวดล้อม

ข้อกำหนด 8.2 มีการกำจัดและทำลายซากกวางอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรค

คำอธิบาย

รวบรวมและทำลายซากกวางในฟาร์ม เพื่อลดการแพร่กระจายของเชื้อก่อโรค ไม่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์พาหะนำเชื้อ และไม่ให้เกิดปัญหามลพิษต่อแหล่งชุมชนและสิ่งแวดล้อม การจัดการซากให้อยู่ในดุลพินิจของสัตวแพทย์ กรณีฝังซากกวางที่ตาย ต้องมีพื้นที่เพียงพอ อยู่ในบริเวณน้ำท่วมไม่ถึงและห่างจากแหล่งน้ำ ให้ฝังไว้ใต้ระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร โรยปูนขาวหรือราดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อแล้วกลบหลุมและคลุมดินให้แน่น เหนือระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร เพื่อป้องกันไม่ให้สัตว์คุ้ยเขี่ย การเผาซากให้เผาในที่ที่เหมาะสมและเผาซากจนหมด

รายการที่ 8 สิ่งแวดล้อม

ข้อกำหนด 8.3 กรณีปล่อยน้ำเสียออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ให้บำบัดน้ำเสียจากฟาร์มตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

คำอธิบาย

การปล่อยน้ำเสียจากฟาร์มสู่สิ่งแวดล้อมโดยไม่ผ่านการบำบัด จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การเพาะปลูก และกิจกรรมอื่นๆ ในบริเวณข้างเคียง

หากมีน้ำเสียจากฟาร์มควาง ต้องมีการบำบัดน้ำเสียจากฟาร์มก่อนปล่อยสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ตามกำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่เกิดโรคระบาด น้ำเสียจากคอก หรือ โรงจัดการ ต้องมีการฆ่าเชื้อและบำบัดก่อนปล่อยออกนอกฟาร์ม เพื่อป้องกันไม่ให้เชื้อโรคระบาดออกสู่ฟาร์มข้างเคียง หรือกระจายสู่สิ่งแวดล้อมภายนอก

รายการที่ 9 การบันทึกข้อมูล

ข้อกำหนด 9.1 ให้บันทึกข้อมูลผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการฟาร์มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและการควบคุมโรค เช่น การทำทะเบียนสัตว์ การจัดการฟาร์ม การให้อาหาร การจัดการด้านการผลิต ควบคุม ป้องกัน บำบัดโรค การตรวจสอบสุขภาพและการฝึกอบรมของบุคลากร

คำอธิบาย

เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานความปลอดภัยในด้านการตามสอบกระบวนการผลิต ฟาร์มควางจึงต้องมีการบันทึกข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานในการทำงานแต่ละขั้นตอน ว่าถูกต้องตามวิธีปฏิบัติที่กำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นข้อมูลเพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุที่มาของปัญหา หรือข้อผิดพลาดในกระบวนการผลิตได้

ผู้เลี้ยงควางต้องบันทึกข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน เพื่อนำมาทบทวนและวิเคราะห์ใช้ในการปรับปรุงการเลี้ยงให้มีประสิทธิภาพ และช่วยในการแก้ปัญหาการเลี้ยง เช่น ปัญหาการเกิดโรค และการวางแผนการผลิต นอกจากนี้ควรวิเคราะห์ข้อมูลและสรุป การเลี้ยงควางแต่ละรุ่น มีระบบบันทึก เช่น

- (1) ทำทะเบียนประวัติควาง เช่น เพศ พันธุ์ เดือนและปีเกิด หมายเลขประจำตัว น้ำหนักแรกเกิด น้ำหนักหย่านม หมายเลขประจำตัวพ่อ-แม่พันธุ์ น้ำหนักเขากวางอ่อน
- (2) ข้อมูลการนำควางเข้าและออกจากฟาร์ม
- (3) ข้อมูลการเข้าและออกของยานพาหนะ และการเข้าเยี่ยมชม
- (4) ข้อมูลด้านสุขภาพควาง การรักษาโรค เช่น ใบสั่งยาสัตว์ ใบมอบหมายการใช้ยา รายละเอียดการใช้ยา การถ่ายพยาธิและการใช้สารเคมีอื่นๆ
- (5) ข้อมูลการจัดการด้านอาหารควาง เช่น ชนิด คุณภาพ ปริมาณ การให้อาหาร
- (6) ข้อมูลการตรวจสอบสุขภาพและการฝึกอบรมของบุคลากรในฟาร์ม

รายการที่ 9 การบันทึกข้อมูล

ข้อกำหนด 9.2 เก็บรักษาดัชนีไว้ให้ตรวจสอบอย่างน้อย 3 ปี

คำอธิบาย

เก็บบันทึกข้อมูลเพื่อการตรวจสอบไว้อย่างน้อย 3 ปี

จัดทำโดย
สถาบันวิจัยสัตว์ในภูมิภาคเขตร้อน
มหาวิทยาลัยรามคำแหง